

Mira Kokko

ULKOMAAN UUTISTEN KÄÄNTÄMISEN KÄYTÄNNÖT JA KIIPELIT

Mitä ovat ulkomaan uutisten kääntämisen vaikeudet
ja miten oikeanmukaisuudesta varmistutaan?

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Marraskuu 2022

TIIVISTELMÄ

Mira Kokko: Ulkomaan uutisten kääntämisen käytännöt ja kiipelit
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen tutkinto-ohjelma
Marraskuu 2022

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisia käytäntöjä ja vaikeuksia ulkomaan uutisia kirjoittavilla toimittajilla on journalistisen kääntämisen työssään. Samalla sukellaan myös siihen, millaisia ratkaisuja toimittajat ovat löytäneet kääntämisen vaikeuksiinsa ja miten he varmistuvat siitä, että heidän tekemänsä käännökset ovat oikeanmukaisia.

Journalistinen kääntäminen on kiinnostava tutkimuskohde, koska sitä ei ole vielä tutkittu Suomessa lähes lainkaan, jollei oteta huomioon muutamia pro gradu -tutkielmia. Myös kansainvälisellä tasolla tutkimusaihe on uusi ja vasta viime aikoina tutkimusta on tehty enemmän.

Tutkielman teoreettisessa osuudessa avataan aiemmin journalistisesta kääntämisestä tehtyä tutkimusta. Journalistinen kääntäminen laskeutuu journalismin ja kääntämisen tutkimusalojen väliin, ja aihetta onkin tutkittu aiemmin enemmän kääntämisen puolella kuin journalismin tutkimuksessa. Aiheen uutuuden ja tutkimusalojen väliinpuotoamisen takia joillekin termeille ei ole löytynyt vielä vakiintuneita tiettyjä termejä.

Tutkimus on toteutettu haastatteluna, johon on haastateltu kolmea valtakunnallisessa mediassa työskentelevää toimittajaa, jotka ovat jo vuosia kirjoittaneet ulkomaan uutisia.

Haastatteluissa saatiin selville, että ulkomaan uutisia kirjoittavilla toimittajilla on laaja kielitaito. Mitä varmemmin toimittajat tietävät kieltä, sitä enemmän he kääntävät suoria sitaatteja ja osaavat analysoida konekääntäjien avulla, onko käännös hyvä. Jos heillä on heikompi kielitaito, he saattavat käyttää kieliä uutisten pääidean ymmärtämiseen, mutta ottavat vähemmän tietoa suoraan. Toimittajille vaikeuksia aiheuttavat erikoisalojen termit, viranomaistahot ja translitterointi. Oikeanmukaisuudesta he varmistuvat ristiintarkistamalla, kysymällä muilta tai kirjoittamalla ympäriryöremmin.

Avainsanat: journalismi, tietolähteet, lähdekäytännöt, kääntäminen, kääntämistyö, ulkomaantoimitus, uutiset, transeditointi.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	JOURNALISTISEN KÄÄNTÄMISEN TUTKIMUS	4
	2.1 Aiempi tutkimus.....	4
	2.2 Käsitteistä.....	6
	2.3 Tutkimuskysymykset.....	7
3	AINEISTO JA METODI	9
	3.1 Aineistona haastattelut toimituksissa	9
	3.2 Menetelmä	10
4	ANALYYSI JA TULOKSET	12
	4.1 Työkokemuksesta ja kielitaidosta.....	12
	4.2 Journalistisen kääntämisen haasteita ja ratkaisuja	14
	4.3 Oikeanmukaisuuden varmentaminen	16
5	POHDINTA.....	18
	LÄHTEET	21
	LIITE: HAASTATTELUKYSYMYKSET	23

1 JOHDANTO

Journalistinen kääntäminen on ollut osa journalismia niin kauan kuin juttuihin on otettu tietoa muunkielisistä lähteistä. Ensimmäiset kansainväliset uutistoimistot on perustettu jo ennen 1800-luvun puoltaväliä. Vaikka kääntämisellä on pitkä historia, sitä ei ole vielä tähänkään päivään mennessä tutkittu paljon.

Ulkomaan uutiset luetaan usein uhraamatta ajatusta sille, että suurin osa tekstistä on alunperin ollut toista kieltä – useimmiten englantia. Harvempien uutisten kohdalla huomaa, että uutinen on käännettyä tekstiä. Tunnetuin virhe journalistisessa kääntämisessä Suomessa sattui vuonna 2012 Mtv3:sen verkkouutisessa, jossa puhuttiin virheellisesti Nazisin taistelusta, kun haluttiin tarkoittaa taistelua natsseja vastaan.

Kiinnostukseni uutisissa käytettävään kieleen ja kääntämiseen alkoi katsottuani *Helsingin Sanomista* 20.9.2021 julkaistun videon Kanariansaarien tulivuorenpurkauksesta. Videolla kuuluu kiroileva sivustakatsojan ääni. Jäin miettimään sitä, miten muut kielet jäävät näkymättömiksi uutisjutuissa, eikä niihin välttämättä edes kiinnitetä huomiota. Pitäisikö pidättäytyä laittamasta muunkielisiä videoita tai tekstejä uutiseen, jos ei ole täysin varma, mitä niissä sanotaan? Kuinka hyvä kielenkäyttäjä on riittävän hyvä kääntämään lähdeteksteistä uutisia medioihin? Nykyään voimme luottaa jollain tasolla konekääntäjiin, mutta vierasta kieltä on silti ymmärrettävä riittävällä tasolla, jotta koneen tekemän käännöksen oikeanmukaisuudesta voidaan varmistua.

Journalistinen kääntäminen ei useimmiten näy ulkomaan uutisista, mutta kääntäminen ei ole näkymätöntä ainoastaan ulospäin, vaan myös toimituksen sisällä. Kääntämiseen ei perehdytetä syvällisesti eivätkä journalistit useimmiten ole opiskelleet kääntäjiksi, vaan kääntämisen työprosesseihin opitaan "heittämällä uimataidoton veteen". Kääntäminen toimintana ei myöskään rajoitu pelkkiin ulkomaan uutisiin, sillä muunkielisiä lähteitä etsitään myös kotimaasta kertoviin juttuihin.

Uutistoimistot nähdään valtavana käännoistomistoina, jotka on suunniteltu järjestelmällisesti toteuttamaan nopeita ja luotettavia käännöksiä suuresta määrästä

tietoa (Bielsa ja Bassnet 2009, 56). Samoin toimivat muiden toimitusten ulkomaiden juttuja kirjoittavat osastot. Nopeuden merkitys on yhä korostunut digitaalisen ympäristön myötä; uutiset halutaan ulos mahdollisimman nopeasti, jotta toimitus pysyy mukana uutiskilpailussa.

Vaikeuksia kääntämiseen aiheuttaa nopeuden lisäksi suomalaisten vähentyvä kielitaito. Vuonna 2005 yli 18 000 abiturienttia kirjoitti lyhyen toisen vieraan kielen, kun vuonna 2019 vastaava luku oli enää 3 900 (Pitkänen-Huhta ja Taalas 2020). Uutisten lähteitä otetaan paljon ulkomaalaisilta uutistoimistoilta, koska tällöin tietoa ei tarvitse etsiä lukuisista lähteistä tai lähettää paikan päälle omaa toimittajaa. Uutistoimistoilta otettu tieto on pääosin englanniksi, jota toimittajat osaavat keskimäärin hyvin, mutta kääntämisprosesseihin liittyy silti vaikeuksia.

Tekstiä ei tulisi kääntää useaan otteeseen, koska joka käännöskerran jälkeen tekstin sanoma muuttuu hieman (Davier 2014). Samalla tavoin kuin tutkimuksissa lähteet kuuluisi ottaa aina alkuperäisestä lähteestä, eikä sitä lainanneesta tutkimuksesta, myös journalismissa olisi hyvä pyrkiä mahdollisimman lähelle alkulähdettä. Se ei kuitenkaan ole usein mahdollista, kun esimerkiksi poliitikon puhetta ei pysty aina näkemään itse nauhalta, vaan joutuu ottamaan tämän sanomat toisen tahon kirjoittamana.

Kääntäminen journalistisen työn prosessina tulisi tehdä näkyväksi ja sitä tulisi tutkia, jotta voitaisiin selvittää, toteutetaanko kääntämistä hyvin vai onko työssä puutteita tai vaikeuksia. Kääntämiseen saatetaan antaa vinkkejä työn alkaessa, mutta opetusta kääntämiseen tarjotaan journalisteille vähäisesti jollei lainkaan. Kääntämisen näkymättömyys ei ole ainoastaan suomalaisten toimitusten ongelma. Esimerkiksi kansainvälisissä uutistoimistoissa ATS ja AFP toteutettu tutkimus osoittaa, ettei kääntämiseen tarjota koulutusta, koska sitä pidetään yksinkertaisena tehtävänä (Davier 2014).

Tässä tutkielmassa keskitytään siihen, miten suomalaiset toimittajat keräävät tietoa muista kuin suomenkielisistä lähteistä ja miten tieto käännetään oikeanmukaisesti

suomeksi. Tutkielmassa selvitetään, millaiset asiat aiheuttavat vaikeuksia kääntämisessä ja mihin tulisi erityisesti kiinnittää huomiota tekstiä työstäessään.

Tutkimus on toteutettu haastattelututkimuksena, johon on haastateltu kolmea ulkomaan uutisia useita vuosia kirjoittanutta toimittajaa. Haastattelujen ansiosta aiheeseen päästään kyselyä tai tekstianalyysia syvemmälle.

Tutkielmalla on merkitystä, koska journalistien kääntämistyötä on tutkittu Suomessa vähäisesti: tutkimusta on tehty lähinnä ainoastaan pro gradu -tutkielmissa. Kansainvälisestikään journalistinen kääntäminen ei ole kovin yleinen, vaikka viime vuosina tutkimusala onkin saanut enemmän tutkimuksia.

2 JOURNALISTISEN KÄÄNTÄMISEN TUTKIMUS

Journalistisen kääntämisen tutkimus on yhä lapsen kengissä niin Suomessa kuin ulkomailla, ja suomalainen journalismin tutkimus kaipaa osakseen lisää tietoa siitä, miten suomalaisissa medioissa käännetään uutislähteitä. Kääntäminen on ulkomaan uutisia kirjoittavien toimittajien yksi päätehtävistä, mutta silti sitä ei ole tutkittu lähes lainkaan.

Kääntäminen on suhteellisen näkymätöntä, sillä uutisen avatessaan lukija ei ajattele lukevansa kerran, pari tai jopa useampiakin kertoja käännettyä tekstiä, jollei siinä ilmene joitakin virheitä tai selkeää käännöstekstiä. Etenkin jos lähdekieltä ei tunne, niin käännöskielisyyttä ei huomaa hyvissä journalistisissa uutisissa.

Journalistisen kääntämisen tutkimusta tehdään niin kääntämisen kuin journalistiikan puolella, mutta painottuen enemmän kääntämisen puolelle. Luvussa 2.1 käsittelen journalistisen kääntämisen tutkimusalan aiempaa tutkimusta, joka painottuu enemmän kansainväliselle puolelle. Luvussa 2.2 pureudun journalistista kääntämistä koskeviin käsitteisiin ja niitä koskeviin kiistan aiheisiin. Alalla käytetään laajasti erilaisia käsitteitä, sillä monille merkityksille ei ole saatu vakiinnettua tiettyjä käsitteitä, vaan niitä käytetään limittäin. Lopulta luvussa 2.3 etenen muodostamiini tutkimuskysymyksiini ja niiden asetteluun sekä siihen, minkä olen päättänyt rajata pois tutkimuksesta ja minkä pitää mukana.

2.1 Aiempi tutkimus

Journalistista kääntämistä ei ole tutkittu paljon, vaikka sen tutkimus onkin yleistynyt viime vuosikymmeninä. Kääntäminen on toimituksissa näkymätöntä, sillä sitä ei nähdä erillisenä journalistisista tehtävistä, kuten kirjoittamisesta ja muokkaamisesta.

Suomessa journalistisen kääntämisen tutkimusta on tehty lähinnä pro gradu -tasolla. Laura Pekonen selvitti Tampereen yliopistossa tutkielmassaan suomalaisten Yhdysvaltain-kirjeenvaihtajien työtä vuosina 1966–2003 (Pekonen 2005). Hieman sen

jälkeen Suvi Hautanen seurasi Pariisin-kirjeenvaihtajan työprosessia Helsingin yliopiston pro gradu -tutkimuksessaan (Hautanen 2008).

Näiden jälkeen viime vuosina tutkimusta on tehty saksankielisten juttujen ja journalistien kautta. Tutkimuksilla on se yhteinen tekijä, että ne on molemmat tehty kääntämisen eikä journalistiikan tutkimuksen puolella, kuten tavallisempaa on. Maarit Alkulan selvitti pro gradu -tutkielmassaan, millaisia käännösratkaisuja toimittajat olivat tehneet Saksaa koskevissa Kauppalehden uutisissa (Alkula 2018). Myös Tampereen yliopistossa tutkielmansa tehnyt Kaisa Uusitalo haastatteli saksia työkielenään työskenteleviä ulkomaantoimittajia ja ammattikäntäjiä ja heidän työprosessejaan ja laatukäsityksiä (Uusitalo 2019).

Vaikka Suomessa aiheesta on edelleen tehty vain vähäisissä määrin tutkimusta, kansainvälisesti tutkimusta on tehty viime vuosikymmeninä runsaasti enemmän. Yksi laajimmista journalistisen kääntämisen teoksista on Bielsan ja Bassnetin *Translation in Global News* (2009). Teoksessa kerrotaan laajasti, millaista kääntämisen tutkimusta on tehty: puhutaan kieltenvälisestä vastaavuudesta (linguistic equivalence), kielen kääntymättömyyden ongelmista sekä kielen ja kulttuurin monimutkaisesta suhteesta. Kääntämisen vaikeuksiin pureudutaan uutistoimistojen kautta, joiden uutisten kääntämisen prosessit nostavat esille kysymyksiä kääntämisen määritelmästä ja rajoista. Aihetta lähestytään käytäntöjen, strategioiden ja arvojen kautta mutta myös globalisaation käsitteen kautta.

Esperança Bielsa on myös toimittanut kattavan teoksen *The Routledge Handbook of Translation and Media* (2022), jossa tuodaan yhteen median kääntämisen tutkimusta. Bielsa kirjoittaa johdannossa käsikirjan keskittyvän kääntämisen muutokseen: nykymediassa painottuvat käännöksen uudet muodot ja käännöksen muutos sen sijaan, että siinä painottuisi vain kääntämisen määrällinen kasvaminen. Lisäksi teos huomioi median erityispiirteet kuten sen, että tekstit ovat ohimeneviä, käyttäjien ja tuottajien ero on häilyvä sekä että kirjoitetut, suulliset ja audiovisuaaliset käsittelytavat sekoittuvat mediassa.

Lisäksi journalistista kääntämisestä ovat tutkineet Lucile Davier ja Kyle Conway teoksessaan *Journalism and Translation in the Era of Convergence* (2019). Teoksessa käsitellään median lähentymistä kääntämisen osalta kansainvälisellä tasolla ja kääntämisen aiheuttamia haasteita journalismille.

2.2 Käsitteistä

Tutkielman keskeisin käsite on kääntäminen. Kääntämisen voisi olettaa olevan selkeä käsite määritellä: kääntämisellä tarkoitetaan tekstin kääntämisestä suoraan yhdestä kielestä toiseen. Tällaista kääntämistä kutsutaan termillä oikea kääntäminen (*translation proper*). Pitkään kääntämisen alan tutkimus keskittyikin lähinnä tämän termin ympärille (Bielsa 2022, 170). Kääntämistä voi kuitenkin olla myös toisenlainen kääntäminen. Jo vuonna 1959 Roman Jakobson ehdotti kolmijakoa kääntämiselle: oikea kääntäminen (*translation proper*), kielensisäinen kääntäminen (*intralingual translation*) ja intersemioottinen kääntäminen (*intersemiotic translation*) (Jakobson 2007, 182). Kielensisäinen kääntäminen tarkoittaa tekstin kirjoittamista uudelleen toisin sanoen, ja intersemioottisessa kääntämisessä tekstin merkitys tulkitaan eri merkkijärjestelmän kautta eli esimerkiksi teksti käännetään musiikiksi.

Kielensisäistä kääntämistä ei ole vielä tutkittu runsain määrin, mutta jo tehtyjen tutkimusten mukaan kielensisäisen kääntämisen ja 'oikean kääntämisen' samanlaisuuksia on enemmän kuin eriäväisyyksiä (Zethsen 2007). Kielensisäinen kääntäminen on kuitenkin vain vähän tutkittu kääntämisen ala, eikä siitä tai sen suhteesta oikeaan kääntämiseen ole tehty lähes lainkaan tutkimusta. Kaikki kolme kääntämisen tapaa – kieltenvälinen, kielensisäinen tai intersemioottinen kääntäminen – nähdään siirtämisen käsitteinä, joissa kiinnitetään erityistä huomiota merkityksen siirtämiseen yhdestä kulttuurista toiseen (Zethsen 2007). 'Oikea kääntäminen' ja kielensisäinen kääntäminen ovat saaneet osakseen kritiikkiä siitä, että täydellinen vastaavuus on todella harvinaista, jollei jopa mahdotonta. Steinerin (1975) mukaan Jakobsonin (2007, 182) määrittelemä käsite kielensisäisestä kääntämisestä eli saman kielen sisällä tekstin uudelleensanoittamisesta nostaa esille samankaltaisen ongelman 'oikeasta kääntämisestä'; voiko tekstiä kirjoittaa uudelleen toisin sanoen niin, että sen

merkitys olisi täysin sama. Toisaalta jos keskustelua haluaa jatkaa vielä pidemmälle, nostaisin esille, että sanan yhdistäminen sen merkitykseen on myös subjektiivinen kokemus, joten voiko sanaa tai tekstiä edes samalla kielellä koskaan välittää toiselle ihmiselle niin, että se sisältäisi täysin saman merkityksen?

Näiden syiden takia käännöstieteen tutkimuksen puolella kääntäminen nähdään nykyään laajempuna käsitteenä ja kääntäminen koskeekin kieltenvälisten muutosten lisäksi kielensisäisiä muutoksia. Journalismin tutkijat ovat käsitelleet kääntämisen käsitettä suppeammin: laajemman käsitteen ymmärtämisen sijaan kirjaimellisena kääntämisenä kielestä toiseen. Tosiasiassa tämän tyyppinen kääntäminen on harvinaista uutistuotannossa (Valdeón 2018). Kääntämisen suppea tulkinta levittäytyy myös työpaikoille, sillä ulkomaan uutisia kirjoittavat toimittajat eivät näe itseään kääntäjinä, vaikka kääntäminen olisi osa heidän työtänsä (Bielsa ja Bassnet 2009, 15).

Journalismin tutkimuksessa käytetäänkin käsitettä *transeditointi* (Stetting 1989), joka tulee sanoista 'translating' ja 'editing' (*transediting*). Transeditoinnilla useimmiten viitataan prosessiin, jossa yhdistellään kääntämistä ja tekstin muokkaamista (Davier ja Conway 2019, 35). Tekstin muokkaamisen ja kääntämisen prosessit ovat toistensa kanssa samankaltaisia, koska ne kummatkin pitävät sisällään valinnan, korjaamisen, täydentämisen, tarkistamisen, kehittämisen ja poistamisen tehtäviä. (Bielsa ja Bassnet 2009, 57.) Uutistuotannossa journalistit seuraavat sosiaalisia ja ammatillisia käytäntöjä, jotka ovat riippuvaisia kohdeyleisön odotuksista ja kulttuurisista mieltymyksistä. Tämän takia journalismin prosessit ja vaatimukset sekä jokaisen kulttuuriyhteisön omat kielelliset raamit vaikuttavat voimakkaasti siihen, miten uutiset käännetään (Guerrero 2011). Journalismissa pohjimmaisena tavoitteena lopulta on aina, että lukijat ymmärtäisivät tekstin merkityksen tehokkaasti ja mahdollisimman selvästi.

2.3 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani pyrin selvittämään, millaisia kääntämisen käytäntöjä ulkomaan uutisia kirjoittavilla toimittajilla on. Ulkomaan uutisten kirjoittamisen käytäntöjä ei ole tutkittu

Suomessa lähes lainkaan, vaan kyseessä on tutkimuksen alue, jolla tutkimusta kaivattaisiin lisää.

Selvitin haastattelututkimuksessa, millaista kielitaitoa haastateltavilta löytyy. Keskityin erityisesti siihen, kuinka vahvalla kielitaidolla toimittajat tekevät käännöksiä. Kielitaidon lisäksi tavoitteeni oli selvittää, millaisia ongelmia tai haasteita toimittajat ovat kohdanneet kääntämisen parissa ja miten he ovat näistä haasteista selvinneet. Näihin liittyen halusin selvittää myös sitä, miten toimittajia on perehdytetty ulkomaan juttujen tekemiseen. Onko heille esimerkiksi puhuttu kääntämisestä?

Viimeisenä käsittelen sitä, miten toimittajat varmistavat tekevänsä käännökset oikein. Nykyään kääntäminen on huomattavasti helpompaa kuin vuosikymmeniä sitten, sillä käytössä on lukuisia internetin sanakirjoja ja konekäännösohjelmia, joiden avulla pitkiä tai monimutkaisia tekstejä on huomattavasti helpompi kääntää asiayhteyksineen suomeksi kuin aiemmin. Tästä huolimatta kielitaidolla on suuri merkitys kääntämisessä. Millaisia metodeja toimittajat käyttävät kääntäessään, jotta voisivat varmistua siitä, että ovat ymmärtäneet luetun tekstin oikein ja esittävät sen lukijoille vastaavalla tavalla?

Tutkimus rajoittuu kääntämisen käytäntöihin. Tutkimuksessa halutaan selvittää, millaiset lähtökohdat kääntäjällä on ja miten hän onnistuu kääntämään tekstin oikein. Tutkimuksesta ei eritellä yksityiskohtaisesti toimittajan tekemiä virheitä, mutta annetaan esimerkkejä ja keskitytään siihen, mikä uusien ulkomaan juttuja kirjoittavien toimittajien olisi hyvä tietää aloittaessaan ja mihin heidän tulisi kiinnittää erityishuomiota.

3 AINEISTO JA METODI

Tässä luvussa esitellään ensimmäiseksi tutkielmassa käytetty aineisto eli haastattelut ja sen keräämistapa. Sen jälkeen esittelyssä ovat aineiston analysoimiseen käytetyt metodit.

3.1 Aineistona haastattelut toimituksissa

Tarkastellakseni toimittajien kääntämien ulkomaan uutisten kääntämiskäytäntöjä haastattelin kolmea valtakunnallisessa mediassa työskentelevää toimittajaa, joilla on jo useiden vuosien kokemus ulkomaan juttujen kirjoittamisesta. Haastattelut kestivät puolesta tunnista neljäänkymmeneen minuuttiin ja jokaisessa niistä käytiin läpi sama kysymyspatteristo, joka keskittyi kolmeen aiheosioon.

Ensimmäisessä osassa tutkimushaastattelua selvitettiin haastateltavilta, kuinka kauan he ovat työskennelleet ulkomaan uutisten parissa ja ovatko he koskaan työskennelleet kääntäjinä. Lisäksi taustojen osalta selvitettiin heidän kielellistä osaamistaan ja sitä, millä kaikilla kielillä he ovat työskennelleet journalistisen työn parissa.

Toisessa osiossa kysyttiin haastateltavien käytännöntyöstä: millainen heidän kääntämisprosessinsa on. Kääntämisprosessissa keskitytään erityisesti siihen, minkä toimittajat näkevät haastavana ulkomaan juttujen journalistisessa kääntämisessä. Lisäksi yritettiin selvittää sitä, miten toimittajat ovat selvinneet haasteista. Lopulta he saivat esittää, millaista apua olisivat kaivanneet ulkomaan juttujen tekoprosessissa vasta-alkajina.

Haastattelun kolmannessa ja viimeisessä osassa pyrittiin selvittämään, miten toimittajat varmistuvat siitä, että kääntävät vieraskieliset lähteensä oikein. Tavoitteena oli saada esille, millaiset asiat toimittajat tarkastavat ennen kuin uskovat tekstin olevan oikein. Tässä osiossa selvitettiin myös, käyttävätkö toimittajat kääntämisessä apunaan jotain käännösohjelmia tai sanakirjoja.

Tutkimuksen toteuttamistavaksi valittiin haastattelu, koska sen avulla haastateltavilta oli mahdollista saada laajempia ja syvemmälle sukeltavampia vastauksia kuin jos

tutkimus olisi toteutettu kyselyn avulla. Haastattelun heikoksi puoleksi jää kuitenkin se, ettei sen tuloksia voi pitää yleispätevänä, koska haastateltavien määrä on pieni. Haastattelut avaavat kuitenkin laajasti suomalaisessa mediassa ulkomaan juttujen parissa työskentelevien toimittajien kääntämisen haasteita. Haastatteluista saatuja aineistoja hyödynnetään laajoissa määrin tutkimuksen merkittävimpanä tiedonlähteenä, jonka pohjalle tutkimusta rakennetaan teorian ja aiemmin tehdyillä tutkimuksilla.

3.2 Menetelmä

Käytän haastatteluaineiston analysointiin laadullista sisällönanalyysia ja sisällön erittelyä. Tietoa laadullisesta sisällönanalyysista olen kerännyt Anneli Sarajärven ja Jouni Tuomen kirjasta *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2018). Mietin pitkään kumpi menetelmä tutkimuksen toteuttamiseen olisi toimivampi: haastattelu vai kysely. Paras vaihtoehto olisi todennäköisesti ollut toteuttaa kummatkin, jolloin olisi saanut laajasti tietoa, mutta myös samalla pystynyt tarkentamaan joitain kysymyksiä haastattelun avulla. Kandidaatin tutkielma on kuitenkin rajallinen tutkimus. Kyselyllä olisi voitu saada määrällistä tutkimusta, mutta tällöin ongelmaksi olisi voinut koitua se, ettei tutkimuskysymyksiin olisi saatu riittävän monta tai tarpeeksi laajoja vastauksia, jotta ne olisivat riittäneet tutkimuksen toteuttamiseen.

Haastattelut valikoituivat näin tutkimuksen toteutustavaksi, jotta aiheeseen pääsee syventymään enemmän. Sarajärvi ja Tuomi (2018) kirjoittavat laadullisen sisällönanalyysin ongelmana olevan sen, miten aineistosta saisi jotain irti ja se, miten tutkimuksen lukija voi ymmärtää ja vakuuttua siitä, mitä tutkija sanoo. Laadullisen sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla sekä aiempaan teoriaan pohjaamalla haastatteluaineistosta saa jaoteltua merkittävä tieto tutkimukseen.

Sarajärvi ja Tuomi (2018) ohjeistavat teoksessa keräämään aineistosta merkittävät asiat ja keräämään ne yhteen erilleen muusta aineistosta. Tämän jälkeen he neuvovat luokittelemaan, teemoittamaan ja tyypittelemään aineiston, ja lopulta kirjoittamaan niille yhteenvedon.

Teemoittelua ohjasi haastattelukysymysten jaottelu kolmeen pääosioon: 1) työhistorian ja kielitaidon pohjatietoihin, 2) kääntämisprosessin haasteisiin ja niiden ratkaisuihin ja lopulta 3) kääntämisen oikeanmukaisuuden varmistamiseen. Jokaisella haastateltavalla oli sanottavaa näihin teemoihin ja hyviä esimerkkejä työskentelytavoistaan. Etsin haastateltavien puheista yhteyksiä toisten haastateltavien vastauksiin, ja niitä nousikin esille useampia, vaikka kysyin niin sanottuja avoimia kysymyksiä enkä monivalinta- tai luokittelukysymyksiä. Samoin etsin yhteyksiä aiemmin tehtyyn tutkimukseen aiheesta. Aiempi tutkimus on suurilta osin tehty ulkomailla, mutta toimituksilla on hyvin samankaltaiset työskentelyprosessit, joten haastateltavien vastauksia voi myös verrannollistaa jo aiemmin tutkittuun.

Aloitin aluksi haastattelujen litteroimisesta, jonka jälkeen aloitin läpikäymään haastatteluaineistoa ja keräämään talteen kaiken tutkimukseni osalta olennaisen tiedon. Seuraavaksi siirsin nämä tiedot toiseen tiedostoon, jossa jaottelin ne kolmen valitsemani teeman mukaan kolmeen eri osioon. Sarajärven ja Tuomen (2018) mukaan teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Kaikkiaan kyse on laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittain oli mahdollista analysoida tutkimusaineistosta kerätyt tiedot.

4 ANALYYSI JA TULOKSET

Haastatteluaineiston analyysi on jaettu kolmeen alalukuun haastattelupatteriston kolmen pääteeman mukaan ja käydään läpi niistä kerättyä tietoa. Alaluvussa 4.1 käyn läpi haastateltavien taustatietoja, pääosin kielitaidon kautta. Seuraavaksi alaluvussa 4.2 avaan toimittajien kertomia journalistisen kääntämisen haasteita ja niiden ratkaisuja. Lopulta viimeisenä alaluvussa 4.3 valaisen, miten haastatellut toimittajat varmistavat kääntäneensä lähdetekstien tiedot oikein.

4.1 Työkokemuksesta ja kielitaidosta

Haastatellut toimittajat ovat kaikki työskennelleet useita vuosia valtakunnallisissa medioissa tehden ulkomaan juttuja. Ulkomaan juttujen kirjoittamisesta kertyneen työkokemuksen määrä vaihteli 5–20 vuoden välillä. Toimittajista kaksi oli myös tehnyt toimittajan työtä ulkomailla. Kaikki toimittajat vastasivat kieltävästi, kun heiltä kysyttiin, ovatko he kääntäneet työkseen. Toimittajilta löytyi laajaa kielitaitoa ja harrastuneisuutta kielen opiskelusta.

Yksi toimittajista kertoi osaavansa kuutta kieltä välillä alkeista sujuvaan kielitaitoon ja kahdella muulla toimittajalla kieliä oli kertynyt kahdeksan kappaletta (näihin ei ole laskettu mukaan suomen kieltä). Jokainen heistä vastasi kolmesta neljään kieltä, joista he kertoivat pystyvänsä keräämään tietoa riittävän hyvin, että pystyvät luottamaan ymmärtävänsä asian oikein.

"[...] mä oon tarpeeksi itsevarma luetunymmärtämisessä, että mä uskon, että mä pystyn tulkitsemaan sitä ilman, että tarvitsee olla Google Translaten varassa, muuten kuin yksittäisten sanojen kääntämisessä."

Näiden kielten lisäksi jokainen heistä vastasi lisäkieleksi venäjän, jota he kertoivat osaavansa riittävän hyvin, että pystyvät konekääntäjien avulla uskoa ymmärtävänsä uutisten perusajatuksen, mutta eivät lähtisi kääntämään venäjämästä suoria sitaatteja. Käyttäessään konekääntämistä yksi haastateltavista kuitenkin kertoo kirjoittavansa harvemmin suoria sitaatteja, koska ei voi olla täysin varma siitä, kääntääkö kone oikein.

Hän sanoo, että hän "ei kuitenkaan halua ihmisten suuhun panna mitään merkityksiä, mitä heillä ei olisi siinä ollut".

Pääosin haastateltavat kertovansa kääntävänsä tietoa englannista suomeksi, ja he kertovatkin englannilla pärjäävän todella pitkälle, koska uutistyö painottuu pitkälti uutistoimistojen varaan. Uutistoimistojen tietojen lisäksi eräs haastateltavista mainitsi, että kansainväliset tiedotustilaisuudet, kuten maiden johtajien tapaamiset, simultaanitulkataan yleensä englanniksi. Kaksi haastateltavista painotti sitä, kuinka elämme Yhdysvaltain kulttuurin hallitsemassa maailmassa ja englannin olevan ainoa kieli suomen lisäksi, jonka kulttuurin ja kielen tuntee sellaisella tasolla, että sitä voi kääntää edistyneesti.

"[...] meillä on niin valtava altistus Yhdysvaltalaiselle elokuvateollisuudelle, medialle ja politiikalle ja tälle kaikelle, että vaikka me haluttaisiin päästä pois tästä, se ei ole käytännössä mahdollista."

Toinen haastateltava tarkensi, että maan kirjallisuuden lukeminen sekä median ja kulttuurin tunteminen on tarpeellista. Hänen mukaansa niillä kerätyllä tietämyksellä kieltä pystyy kääntämään kunnolla.

Vaikka englannin kielen asema koettiin vallitsevaksi, haastateltavat painottivat myös sitä, että useampien kielten osaamisesta on ulkomaantoimittajan työssä hyötyä. Esimerkiksi eräs haastateltavista kertoi jossain maassa tapahtuvan ison uutistilanteen, jolloin useammassa maan uutislähteessä on tietoa tapahtumasta, mutta englanninkielisellä uutistoimistolla kestää tiedon julkaiseminen, tällöin olisi hyvä, jos pystyisi lukea luotettavasti kohdemaan uutisia ja ottaa niistä tietoa. Toinen tapaus on se, kun kansainväliseltä uutistoimistolta tulee tietoa luonnononnettomuudesta tai kouluammuskelusta ja juttua halutaan täydentää paikallismedioiden tiedoilla, kielen osaamisesta on hyötyä.

Toiseksi yleisimmäksi he mainitsivat ruotsin kielen, joka koettiin tärkeäksi kielitaidoksi. Eräs haastateltavista kertoi ruotsinsa ruostuneen ja tämän takia hän varmistaa ruotsin kielen uutisten kohdalla usein työkavereilta, kun hän kohtaa vaikeuksia kielen kanssa. "[...] joskus oon jopa kysynyt, että voisko joku hoitaa asian, jos se on monimutkaisempi."

Muita kieliä haastateltavien mukaan seurataan vain harvemmin. Ainoa poikkeus oli venäjän osaamisen tärkeys, jonka he kertovat korostuneen Ukrainan sodan aikana. Erityisesti venäjän osaamisesta olisi hyötyä, jos sitä osaisi kunnolla, mutta myös kyrillisten kirjaimien ja kieliopin osaaminen koettiin hyödylliseksi. Eräs haastateltavista kertoo, että lukee venäläislähteiden venäjänkieliseltä puolelta konekäännöksen avulla uutisen, mutta odottaa, että sivusto julkaisee englanninkielisen version tai jokin kansainvälinen media siteeraa uutista. Vasta sen jälkeen hän kirjoittaa aiheesta, jotta välttäisi käännösvirheen.

4.2 Journalistisen kääntämisen haasteita ja ratkaisuja

Jokainen haastateltavista kertoi kokevansa erikoisalojen termistön kääntämisen vaikeaksi. Syynä tähän koettiin se, ettei termejä voi välttämättä kääntää suoraan suomeksi, sillä ne voivat tarkoittaa hieman eri asiaa Suomessa kuin toisessa maassa.

Kaksi haastateltavista mainitsi vaikeana oikeustermistön kääntämisen. Eri maissa on erilaiset oikeusjärjestelmät, joten termien kääntäminen ei ole suoraviivaista. Esimerkiksi Yhdysvaltojen kohdalla murhan ja tapon rikosnimikkeiden kääntäminen koetaan vaikeaksi, koska nimikkeet määräytyvät erilailla kuin Suomessa. Toinen mainittu termin englannin termi *arrest* voi tarkoittaa yhden haastateltavista mukaan eri laillisia termejä: kiinniottoa, pidätystä tai vangitsemista. Oikeudellisesti ne kaikki tarkoittavat eri asioita, joten kun termi sattuu tekstissä kohdalle, siihen pitää kiinnittää erityistä huomiota tai muuten se saatetaan kääntää väärin.

Toisena erikoisalana mainittiin sotilaalliset termit. Eräs haastateltavista nosti esille termien aiheuttavan erityistä vaikeutta, koska hän ei ole käynyt armeijaa, joten suomenkieliset vastaavat termit eivät ole hänelle tuttuja. Haastateltava kertookin tehneensä virheitä siinä, että on puhunut vääränmallisista lentokoneista tai käyttänyt muuten sotilaallisesti väärää termiä.

Ylipäätään haastateltavat mainitsivat useita erikoisaloja, joiden sanasto tuottaa vaikeuksia kääntämisessä. Yksi haastateltavista kertoi kielitaidon tulevan vastaan, kun aihe on täysin oman kiinnostuksen tai tiedon ulkopuolella. Hän pohti, onko tässä

tilanteessa kirjoittamisen vaikeus kiinni edes kielitaidosta vai siitä että aihe ylipääntään on vaikea. Hän kuvaili, että tällaisissa tilanteissa aiheesta voi olla vaikea kirjoittaa laajasti.

Termien lisäksi eri viranomaistahojen ja ammattinimikkeiden kääntäminen aiheuttaa päänvaivaa. Tätä haastateltavat lähtevät ratkaisemaan esimerkiksi selittämällä auki, mitä kyseinen viranomaistaho tekee. Toinen vaihtoehto on kiertää viranomaistahon tarkka käännös ja puhua yleisesti jonkun maan viranomaisista. Kolmas tapa selvittää tahon suomenkielinen versio on etsiä toimituksen tai internetin hakokoneista, onko taho esitelty aiemmin mediateksteissä. Eräs haastateltavista kuitenkin muistuttaa, että taho on voitu kääntää jo aiemmin väärin, joten on hyvä varmistaa sen oikeanmukainen käännös useammasta paikasta.

Yksi haastateltavista mainitsee tittelin tai ammattinimikkeiden väärän käännöksen olevan yksi yleisistä pikkuvirheistä uutisissa. Esimerkiksi Yhdysvaltoja koskevissa poliittisissa uutisissa käännetään usein väärin virkaa *attorney general* suomeksi yleiseksi tai julkiseksi syyttäjäksi, vaikka se tarkoittaa tosiasiallisesti oikeusministeriä, joka on olemassa osavaltiotasolla.

Englannista suomeen kääntämisessä vaikeuksia on haastateltaville aiheuttanut myös se, että englanniksi asioita pystytään ilmaisemaan abstraktimmin kuin suomeksi. Etenkin lyhyempien lähdetekstien kohdalla voi jäädä epäselväksi, mitä tekstissä tarkalleen tarkoitetaan ja kääntäminen voi olla vaikeaa, koska toimittajalla ei ole täyttä varmuutta siitä, mikä vastaisi lähdekielen sanoja. Abstraktiuden lisäksi toinen haastateltava kertoo englannin ja suomen eroavan lauserakenteessa. Hän nostaa esille, että hyvä englannin osaaminen ei suoraan tarkoita sitä, että kääntäminen sujuisi. Suomeksi teksti tulee 'kirjoittaa aikalaille auki' eikä niin sanottu suora kääntäminen onnistu. Lisäksi erityishuomiota tulee sanavalinnoissa kiinnittää anglismin poistamiseen tekstistä.

Termien kääntäminen ei mene ainoastaan vanhojen tapojen mukaan, koska maailma muuttuu ja termit sen mukana. Uusia termejä syntyy jatkuvaa syöttöä, ja eräs haastateltavista nostaa esille, että esimerkiksi Ukrainan sodan myötä mediassa on

syntynyt uusia termejä. Termit eivät aina synny itsestään, vaan niistä saatetaan käydä keskustelua ja pohtia, mikä sana kuvaisi parhaiten kyseistä ilmiötä. Näin oli esimerkiksi niin sanottujen kansanäänestysten kohdalla, joista myöhemmin päädyttiin puhumaan valekansanäänestyksinä niiden luonteen vuoksi.

Viimeisenä esille nousi myös erisnimien translitterointi. Haastateltavat kertovat, että paikkojen ja ihmisten nimistä on luotu toimituksessa pitkiä listoja, joista voi kätevästi tarkistaa, että kyseisen erisnimen translitterointi menee oikein. Yksi haastateltavista mainitsee, että etenkin kuluvan vuoden aikana translitteroinnin merkitys on ollut pinnalla, koska Ukrainasta ja Venäjältä on uutisoitu erityisen paljon. Konfliktia ollaan käymässä hänen mukaansa myös kielen tasolla, kun Ukraina on korostanut ukrainankielen asemaa. Maa on alkanut käyttää kaupunkiensä nimistä ukrainankielisiä versioita ja monet ihmiset ovat muuttaneet oman nimensä kirjoitusasun enemmän ukrainalaistyylliseksi. Esimerkiksi aiemmin Igor-nimeä käyttäneet ovat voineet vaihtaa nimensä kirjoitusasun Ihoriksi. Toimittaja kertoo, että toimituksissa ei ole vielä vaihduttu käyttämään ukrainalaistettuja versioita, sillä Suomessa seurataan Kielitoimiston suosituksia. Hän kuitenkin pohtii, muuttaako Kielitoimisto ajan kuluessa suosituksia. Hän jää pohtimaan, "millainen kielenkäyttö on neutraalia, jos kieli itse on myös taistelukenttä".

4.3 Oikeanmukaisuuden varmentaminen

Haastatteluista nousi tärkeimmäksi oikeanmukaisuuden varmistamisen tavaksi ristiintarkistaminen (*cross-checking*), jolla tarkoitetaan sitä, että tieto tai käännös tarkastetaan useammasta lähteestä, jotta voidaan välttyä virheiltä. Tarkistamisen voi tehdä esimerkiksi etsimällä hakukoneista lisätietoa siitä, miten jonkin maan lainsäädäntö toimii. Vaihtoehtoisesti sanojen tai termien kohdalla toimittajat kertovat tarkistavansa sen useammasta sanakirjasta tai aiheeseen liittyvistä aiemmista jutuista. Toinen toimittaja kertoo, että uutistoimistojen lähteistä saattaa joskus tulla liian vähäisesti tietoa, jolloin lisätietoa vaativien kohtien kohdalla haetaan varmistusta esimerkiksi kansainvälisistä tai paikallisista medioista. Jos kaikissa medioissa tai lähes kaikissa medioissa on sama tieto, niin toimittaja kertoo menevän sen mukaan ja

ilmoittaa tekstissään myös kyseisen lähteen. Kolmas toimittaja kertoo käyttävänsä samankaltaisia menetelmiä. Hän kertoo olevansa myös tarkka siinä, jos käännös on esiintynyt vain kerran tai pari, että onko käännös oikein, jottei mahdollista virhettä toisteta.

Toisena tapana selvittää käännöksen oikeanmukaisuus on kysyä apua toisilta termien tai ilmausten kääntämiseen. Esimerkiksi armeijatermien kohdalla yksi haastateltavista kertoo pyytävänsä apua niiltä toimittajilta, jotka ovat käyneet armeijan. Hän kertoo myös joskus kysyvänsä selvennystä läheiseltään, joka puhuu äidinkielenään englantia. Jos toimittaja ei löydä ihmistä vastaamaan kysymykseen tai netistä riittävästi tietoa, yksi haastateltavista kertoo myös mahdollisuudesta soittaa asiantuntijalle. Viimeisenä oljenkortena voi ottaa yhteyttä Kielitoimistoon tai johonkin kyseisen erikoisalan asiantuntijaan, jotta oikea termi löytyy. Näin kuitenkin harvemmin toimitaan, koska se vie paljon aikaa.

Vaivattomampi ratkaisu vaikeisiin käännöksiin haastateltavilla on kiertää ilmaus joko poistamalla sen tai keksimällä sille jonkun ympäröivemmän ilmauksen, jos hän ei ole varma oikeasta käännöksestä. Esimerkiksi poliisivoimien tietyn yksikön sijaan voi puhua maan viranomaisista.

Haastateltavat kertoivat termien kääntämiseen vinkkejä. Toimituksesta löytyy pitkiä listoja, joissa kerrotaan termeille suomenkielisiä vastineita. Lisäksi on olemassa useita fyysisiä ja internetin sanakirjoja, joista voi löytää sopivia käännöksiä termeille tai lauseille.

Lopulta käännösprosessissa etenkin isommissa toimituksissa editoiva toimittaja käy vielä läpi tekstin, jolloin viimeiset epävarmuudet tekstin oikeanmukaisuudesta voivat jäädä kiinni. Toimittajat käyvät yhdessä läpi epävarmuuksia aiheuttanutta kohtaa ja löytävät sopivan ratkaisun. Joskus käännettäviin kohtiin voi liittyä myös tulkintaeroja.

5 POHDINTA

Haastattelututkimus osoittaa, että journalistisen kääntämisen alalla olisi paljon tutkittavaa. Mahdollisesti myös toimitukset voisivat pohtia lisää, millaisia käytäntöjä heillä on journalistisen kääntämisen saralla. Haastateltavien perusteella toimituksesta ei löydy laajaa koulutusta journalistiseen kääntämiseen.

Haastateltavat kertovat oppivansa tekemällä (*learning by doing*). Yksi haastateltavista kannustaa kysymään neuvoa siihen, onko toimituksessa jotain vakiintunutta käännoästä. Hän kertoi, että alussa enemmän sen sijaan, että olisi pitänyt tietää kaikkeen vastaus, oli tärkeää huomata, mihin kaikkeen kääntämisessä kannattaa kiinnittää huomiota. Hän kommentoi, että medioissa ei anneta koulutusta kääntämiseen, vaan kaikki lähtee siitä oletuksesta, että jos kielitaitoa löytyy, niin sitten voidaan kääntää. Toimittajalle ei anneta missään vaiheessa "kääntämisen abc:ta" vaan oletetaan sen muodostuva oman kielitaidon ja tietotaidon myötä. Eräs haastateltavista sanoo, että kaiken mikä olisi tarvittavaa tietää hän on oppinut tehdessä ja ettei hän tiedä mikä etukäteen kerrottu olisi voinut helpottaa työskentelyä.

Kansainvälisessä tutkimuksessa on huomioitu, että muuallakin käytetään "learning by doing" -periaatetta. AFP:lla ja ATS:lla toteutetuissa tutkimuksissa saatiin selville, ettei journalistiseen kääntämiseen ole tarjolla koulutusta. Toimituksissa annetut ohjeet ovat suuntaa-antavia, kuten "lue teksti kokonaisuudessaan ennen kääntämistä" tai "älä käännä liian lähelle alkuperäistä" ja uusien toimittajien on löydettävä sopivat kielelliset lähteet itse internetistä. Näissä kansainvälisissä toimitksissa kääntäminen nähdään "näkyttömänä": kääntäminen viittaa riippuvuuteen alkuperäisestä kirjoittajasta ja he pyrkivät tästä riippuvuudesta eroon. Tämän seurauksena kääntämisestä tulee näkymätöntä: sitä ei oteta huomioon koulutuksessa eikä juttujen tarkistusprosessissa. (Davier 2014.)

Siitä huolimatta että haastateltavat eivät ole saaneet laajempaa koulutusta journalistisesta kääntämisestä ulkomaan juttujen kirjoittamisen aloittaessaan, he eivät ole kokeneet, että olisivat jääneet vaille apua toimituksessa. Kaksi haastateltavista

mainitsi kokevansa helpoksi kysyä apua työkavereiltaan, jos heillä on epävarmuuksia kääntämisen kanssa. Yksi haastateltavista nosti esille, että ulkomaan uutisten toimittajalla on hyvä olla aika vankka kielitaito ja sen lisäksi heidän tulee myös luottaa kielitaitoonsa. "Jos on epävarma kielitaidostaan, se ei kauheasti auta, koska se voi aiheuttaa hämmennystä ja paniikkia nopeissa uutistilanteissa."

Aloittelevan kääntävän toimittajan avuksi eräs toimittajista ehdottaa, että työt aloittaessaan toimittajalle voitaisiin antaa "kääntämisen sudenkuopat" -tyylinen yleinen ohje, jossa olisi ainakin tietoa siitä, mihin termistöihin kannattaisi kiinnittää huomiota ja mistä erikoisalojen termien käännöksiä voi löytää. Sen lisäksi ohjeessa voisi olla tietoa eri maiden oikeusjärjestelmistä, rikosnimikkeistä ja muista vastaavista. Lisäksi haastateltavat painottavat, että alussa olisi hyvä tutustua ainakin jonkun verran translitterointiohjeisiin.

Haastatellut toimittajat kokevat, että kääntävän toimittajan vastuu on iso vastuu. Yksi haastateltavista kuvaili, että suuriin tapahtumiin liittyvässä uutisoinnissa "väärinymmärrykset voivat lietsoa aivan turhaa paniikkia tai aiheuttaa vääriä mielikuvia". Hänen mukaansa tämä on korostunut etenkin Ukrainan sodan aikana. Toinen kertoo kääntämisen olevan suuri vastuu, koska tekstit ovat julkisia. Hän näkee tärkeäksi, että alkulähteet on linkitetty juttuun selkeästi, jotta lukija pääsee tarvittaessa tarkastelemaan aiheen yksityiskohtia. Kolmannen haastateltavan mielestä kääntävän toimittajan vastuu ei erotu journalistisesta vastuusta: "se on sama faktoissa pysymisen ja oikeellisuuden tavoittelu kuin kaikissa muissakin journalistisissa tehtävissä". Hänen mukaansa toimittaja on viime kädessä vastuussa lukijoille siitä, että hän välittää heille oikean kuvan kyseisestä maasta, josta ollaan uutisoimassa.

Tutkimus on rajoittunut, koska aiheesta ei ole tehty vielä kovin paljon tutkimusta Suomessa. Tutkimus on hyvin lyhyt ja suppea, koska se on toteutettu kandidaatintutkielmana. Journalistisesta kääntämisestä on tehty kansallisesti jo muutamia pro gradu -tutkielmia, mutta niitä kaivattaisiin yhä lisää. Lisäksi olisi hyvä suorittaa laajempia tutkimuksia journalistisesta kääntämisestä suomalaisissa toimituksissa, koska aihe on yhä näkymätön eikä sitä oteta huomioon käytännön työssä.

Jatkotutkimuksissa voitaisiin esimerkiksi tutkia tarkemmin, miten uudet toimittajat perehdytetään kääntämisen tehtäviin, millaisia ohjeita kääntämiseen löytyy toimituksista tai miten vaikeita termejä tai ilmauksia kierretään.

LÄHTEET

Bielsa, Esperança ja Susan Bassnett. 2009. *Translation in Global News*. London: Routledge.

Bielsa, Esperança. 2022. *The Routledge Handbook of Translation and Media*. London: Routledge.

Davier, Lucile. 2014. "The paradoxical invisibility of translation in the highly multilingual context of news agencies." *Global Media and Communication* 10 (1), 53–72. <https://doi.org/10.1177/1742766513513196>

Davier, Lucile ja Kyle Conway. 2019. *Journalism and Translation in the Era of Convergence*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Hernández Guerrero, María José. 2011. "Presencia y utilización de la traducción en la prensa española". *Meta* 56 (1), 101–118. <https://doi.org/10.7202/1003512ar>

Hautanen, Suvi. 2008. *Le processus de travail d'une correspondante: une étude observationnelle*. Helsingin yliopisto, pro gradu -tutkielma.

Jakobson, Roman. 2007. "On linguistic aspects of translation." Teoksessa *Transatlantic Literary Studies*. Manning, Susan ja Andrew Taylor. 182–183. Edinburgh University Press.

Uusitalo, Kaisa. 2019. *Laadukkaan journalistisen käännöksen jäljillä : Haastattelututkimus toimittajien ja kääntäjien työprosesseista ja laatukäsityksistä*. Tampereen yliopisto, pro gradu -tutkielma.

Pekonen, Laura. 2006. *Suomalaiset Yhdysvaltain-kirjeenvaihtajat 1966-2003. Tutkimus siitä, miten suomalaisviestinten Amerikan agenda syntyy*. Tampereen yliopisto, pro gradu -tutkielma.

Steiner, George. 1975. *After Babel: Aspects of Language and Translation*. New York, Oxford University Press.

Valdeón, Roberto. 2018. "On the Use of the Term 'translation' in Journalism Studies." *Journalism* 19 (2), 252–269.

Zethsen, Karen Korning. 2007. "Beyond Translation Proper—Extending the Field of Translation Studies." *TTR. Traduction, terminologie, rédaction* 20 (1), 281–308.

Pitkänen-Huhta, Anne ja Peppi Taalas. 2020. "Suomalaisten kielitaito romahtanut – ei mikään pikkujuttu, nyt on toimittava." <https://jyunity.fi/ajattelijat/suomalaisten-kielitaito-romahtanut/> [Luettu: 12.11.2022]

MTV3–AP. 2012. "Euroviisubabushka löysi vihdoon isänsä haudan." 2012. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/euroviisubabushka-loysi-vihdoin-isansa-haudan/2189996> [Luettu: 12.11.2022]

Häkkinen, Henri ja Ilmo Ilkka. 2021. "La Palmalla asuva suomalainen huolissaan kotinsa menettäneistä – Espanjan matkailuministeri kuvaili purkausta 'ihmeelliseksi näytökseksi', suora lähetys saarelta käynnissä". *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008275905.html> [Luettu 12.11.2022]

LIITE: HAASTATTELUKYSYMYKSET

Taustaselvitystä ja kielitaitoa:

Kauanko olet tehnyt töitä ulkomaan osastolla?

Minkälaisen kääntämisen kanssa työskentelet?

Oletko tehnyt journalistin työn lisäksi kääntämistä?

Paljonko olet opiskellut kieliä ja missä?

Miltä kieliltä käänät lähteitä useimmiten? Mitä kaikkia kieliä olet kääntänyt työssäsi?

Oletko kääntänyt myös kieliä, joita et ymmärrä?

Oletko seurannut esimerkiksi tiedotustilaisuuksia eri kielillä? Jos kyllä, niin millä kielillä?

Oletko seurannut myös sellaisilla kielillä, joita et ymmärrä kunnolla?

Onko sinulla ollut tilanteita, joissa et ole kokenut kielitaitoasi riittäväksi jutun tekemiseen? Jos on, niin millaisia?

Kääntäminen:

Miten kääntämisprosessisi käytännössä menee?

Mitä odottamatonta olet kohdannut kääntämisen parissa?

Mitä ongelmia kääntämisessä on ilmennyt? Mikä juttujen kääntämisessä on vaikeaa?

Mitä olisi hyvä tietää kääntämisestä toimituksessa ennen kääntämisen aloittamista?

Mitä olisit toivonut, että olisit tiennyt jo etukäteen?

Varmistuminen oikeanmukaisuudesta:

Miten varmistut siitä, että käänät oikein?

Millaisia ohjelmia tai sanakirjoja käytät kääntämisesi apuna?

Millaista vastuuta kääntäminen on?